ISSN: 0169-5819

ONS MARKENBOEK

Gorssel, juli 1988
6de jaargang, no. 3

ONS MARKENBOEK
is een uitgave van de Oudheidkundige Vereniging
De Elf Marken in de gemeente Gorssel.

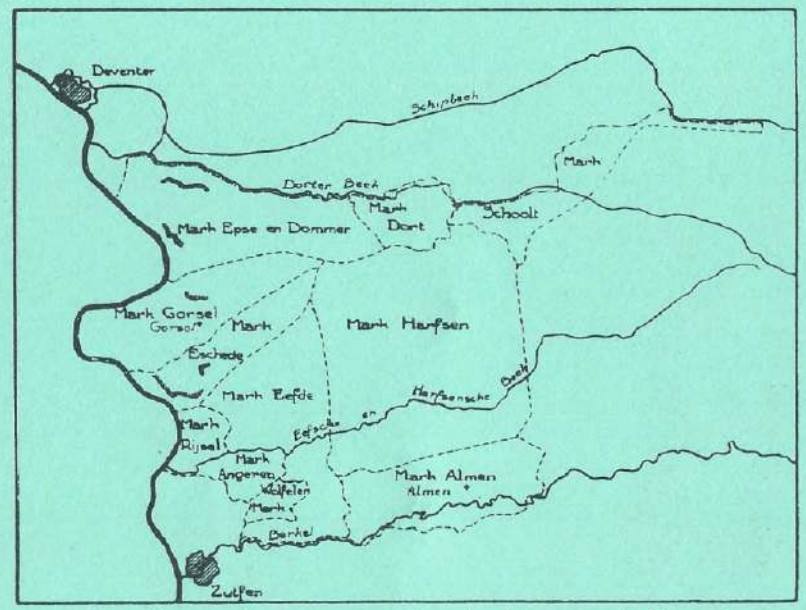

Kaartje van de vroegere marken in de gemeente Gorssel.

Deze vereniging werd opgericht op 27 september 1983, en heeft ten doel "de beoefening van de geschiedenis in het algemeen en in het bijzonder die van de gemeente Gorssel, waaronder mede wordt begrepen het grondgebied van de gehele, huidige en vroegere, burgerlijke gemeente Gorssel".

Het bestuur wordt gevormd door de leden:
Voorzitter : H.J. Jansen, Bargeweg 16, Eefde (tel. 05750-40785)
Secretaris : N. van Wijk, Hassinklaan 29, Epse (tel. 05759-1394)
Penningmeester: J. Bakker, Laakweg 6, Almen (tel. 05751-1620)

ONS MARKENBOEK
6e jaargang, no. 3, juli 1988

INHOUD

	blz.
Mededelingen van het bestuur	2
De Mairie Gorssel in 1811 door H. Rol	3/4
Advertentie Deventer Courant	4
Onze molens door H.J. Jansen	5/6
Kermis bij de Driekieften	7/10
Namen van wegen (7)	11/16
Neringdoenden en ambachtslieden in 1811 door H. Rol	17/18
Een Romeinse weg bij 't Uterink? door H.J. Jansen	19/21
Lezers / leden reageren	22
Een gevelsteen door H.J. Jansen	23/24

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

De op 17 mei j.l. gehouden jaarvergadering mocht zich niet in een al te grote belangstelling verheugen. Alle agendapunten werden vlot afgehandeld en zo konden de heren Eefting en Jansen op de vastgestelde tijd aan hun lezing over de Gorsselse Gemeentehuizen beginnen. Dat deze lezing bij de inmiddels meerdere aanwezigen zeer gewaardeerd werd, was gezien de recente opening van het vergrote gemeentehuis, niet te verwonderen.

Verder berichten we U over de door ons in te richten tentoonstelling in "Ons Huis" te Almen. Deze expositie zal geopend zijn van zaterdag 16 juli t/m zaterdag 13 augustus en wel dagelijks van 14 tot 17 uur. De toegangs is gratis en kinderen t/m 14 jaar hebben uitsluitend toegang onder geleide.

In de maand september hoopt "De Elf Marken" het eerste lustrum te vieren. Het bestuur beraadt zich momenteel over het te brengen videoprogramma (oude films). In het weekblad "De Gids" hopen wij U t.z.t. nader te informeren.

Verder wensen we iedereen een prettige vakantie.

DE MAIRIE GORSSEL IN 1811

Henk Rol

Met de bedoeling een studie te maken van de geschiedenis van de gemeenteraad van Gorssel begon ik een poosje geleden welgemoed aan het doorwerken van de eerste map documenten, waarin wellicht iets over dit onderwerp te vinden zou zijn: de ingekomen stukken van 1811! Over de gemeenteraad heb ik daarin inderdaad belangwekkende gegevens kunnen vinden; ik ben dan ook zeker van plan dit onderzoek voort te zetten en hierover binnen afzienbare tijd in "Ons Markenboek" verslag te doen.

Omdat de map "ingekomen stukken" veelal ook een concept van het antwoord op een bepaalde brief blijkt te bevatten, soms vergezeld van een aantal bijlagen, die kennelijk als hulpmiddel voor het maken van zo'n concept hebben gediend, kwam ik naast de informatie die ik zocht zoveel interessante zaken tegen, dat ik daaruit nu maar vast een greep doe.

Op 25 oktober 1811 wilde de Prefect in Arnhem een flink aantal statistische gegevens betreffende de Mairie Gorssel hebben. Maire J.J. de Vuller, die tevens als gemeentesecretaris en ambtenaar van de burgelijke stand fungeerde - uit de documenten doet hij zich kennen als een nauwgezet en nijver man met een uitstekend handschrift - moet er heel wat werk aan hebben gehad. Op 14 november was zijn antwoord klaar:

Het kerkdorp Almen met de buurtschappen Harfsen en Eefde had 184 genummerde huizen met 691 mannelijke en 662 vrouwelijke inwoners. Gorssel met Epse en

Oxe telde 143 genummerde woningen, met 524 mannen en 432 vrouwen. De 138 genummerde huizen in Dorth met Dortherhoek, Zuidloo en Lage Wetering werden bewoond ddoor 397 mannen en 369 vrouwen. Al met al had de Mairie Gorssel dus 3075 inwoners, naar godsdienst verdeeld in 2918 "gereformeerden" en 157 rooms-katholieken (108 in Almen, 29 in Gorssel en 20 in Dorth).

Vervolgens wordt de verdeling van de grond in "morgental Rijnlands" opgegeven en dan de aantallen paarden, koeien, pinken en kalveren, wagens, hoge karren, doek- of platte karren en boterkarnen! Dat lijkt mij echter meer iets voor een historicus met agrarische kennis van zaken; mij zouden wellicht de meest markante getallen ontgaan. Voor wie er belangstelling voor heeft: ik weet nu waar de informatie te vinden is!

Advertentie uit de Deventer Courant 11 mei 1844

VERKOOP VAN VASTE GOEDEREN.

Door het Ministerie des Notaris H. F. LULOFS te *Zutphen*, zal op Zaturdag den 11 Mei 1844, in het Koffijhuis *het Zwijnshoofd* ter gezegder stede, in het openbaar ingezet, en 14 dagen later, zijnde den 25 dier maand, telkens des namiddags om 3 uren, (naar genoegen geldende) finaal verkocht worden:

HET AANZIENLIJK BOEREN-ERVE

I L B E R I N K,

gelegen nabij het Dorp en in de Gemeente *Gorssel*, tusschen de steden *Zutphen* en *Deventer*, bestaande in HUIS en verder GETIMMER, voorts BOOMGAARD, HOF-, BOUW- en WEIDELANDEN, AKKERMAALSHOUT, OPGAANDE BOOMEN en VELDGRONDEN, in alles ter grootte van 40 Bunders, 31 Roeden, 45 Ellen, met het daartoe behoorend regt of aandeel voor 7½ SCHAAR of KOEWEIDENS op den *Eschdeïr Koemaard* onder *Gorssel*.

Zullende de veiling geschieden zoowel in Massa, als onder Massa en Perceelen, alles nader bij billetten omschreven.

Nadere informatien zijn te bekomen ten Kantore des Notaris LULOFS voornoemd.

ONZE MOLENS

H.J. Jansen

Aanvulling op de artikelen opgenomen in de 2e jaargang no's 1,2 en 3 en 3e jaargang no. 1.

Een bezoekje aan het archief van onze gemeente loont meestal de moeite en je komt nooit thuis zonder een of andere interessante vondst.

Zo was ik op een middag gegevens aan het verzamelen over het onderwerp "Gemeentehuizen" toen ik in de raadsstukken van 5 november 1831 het volgende tegen kwam:

"Gelezen de ten gevolge eener Bekendmaking van den Heere Staatraad Districts Commissaris van Lochem van den 15 october jl. ingekomen reclames van de Koornmolenaars A.J. Markvoort en L. Bast tegen de inwilliging van het door Hendrik Gerritsen, Landbouwer onder Steenderen aan Heeren Gedep. Staten dezer Provincie gedaan verzoek om de noodige autorisatie tot oprigting van eene windkoornmolen in de buurschap Leesten, gemeente Warnsveld.

Is na gehouden deleberatien goedgevonden ten aanzien van dit adres te kennen te geven:

Dat men zich met de gronden bij de beide reclames ontwikkeld ten volle vereenigd en zich daartoe kortheidshalve refereert ten betooge dat er in de gemeente Warnsveld geen behoefte aan de oprigting van eenen koornmolen in de buurschap Leesten of ergens elders bestaat, terwijl het belang en de instandhouding der aanwezige Molens, vooral der Eefdschen - welke door het liggen der Brug over de Berkel bij de Huize De Voorst de gemakkelijkste en kortste gemeenschap over

die rivier met de kom der gemeente Warnsveld daarstelt - dringend vorderen dat er geen nieuwe Molens in derzelve nabijheid worden opgerigt. Wijders verdient nog in aanmerking te worden genomen dat zowel de Almenschen als de Eefdschen houten molens zijn, welke op standers staan, waardoor bij het vervallen van een genoegzaam gemaal voor de eigenaars de gelegenheid is afgesneden om hunne molens, hetzij als olie of pelmolen eene andere inrigting te geven, teneinde zich een behoorlijk middel van bestaan te kunnen verschaffen.

Waarom men zoude oordelen dat het gedaan verzoek behoorde te worden afgewezen.

En zal afschrift dezes benevens de reclames in originali aan Welgen. Heeren Districts Commissaris worden ingezonden."

Tot zover dit stuk uit de notulen van de Raad in 1831. Wat was nu eigenlijk zo interessant zult U zich afvragen? Dat zal ik U uitleggen.

Dat Almen een houten "Standerd-kaste" had gehad was algemeen bekend. Daar zijn ook nog foto's van. Maar dat de Eefdese molen ook een houten molen was in 1831 was ons niet bekend. Vermoedelijk zal dit dan ook de molen zijn geweest die in 1854 door bliksem werd getroffen en geheel is afgebrand. Daarbij werd de molenaar Bast en zijn cliënt Ezerman gedood. De weduwe Bast huwde met Lok, waardoor het geslacht Lok tot 1945 eigenaar van de molen bleef.

Er is mij geen afbeelding bekend van de Eefdese standerd molen. Mocht een van onze lezers wel zo'n afbeelding kennen, dan zal ik dat gaarne vernemen.

KERMIS BIJ DE DRIEKIEFTEN

Wij ontvingen een aardig verhaal in dialekt over de kermis die vroeger bij de Driekieften werd gehouden. Het gehele verhaal pas ons inziens niet in het kader van ons tijdschrift. Het begin ervan geeft echter enige historische feiten weer, die wij het opnemen waard achten. Het verhaal is geschreven door J.L. Kettelaar Jzn. en begint aldus:

KIEVITSE KARMSE

Ieder, dee wel is met de stoomtram van Dèventer noa de Harfser schoole is evaard, of dat ende wel is eloopen hef en de grintweg biej de Pessink langs is egoane, kan weten, da'j dan eerst langs 't Rooje Harte komt woar Lodewiek Metienis wòont, en a'j dan nog en gooje dreehonderd pas wieder goat, b'j bie'j 't huus van Ten Have, van Gerritjenmeuje.

Dat huus is en soort van harbarge, zoo a'j der buten nog vriej vùlle antreft; eenvoudig, goedkoop en zindelik; want Gerritjenmeuje ie en doanig helder wiefken, dee good op de kleintjes past en geerne en betjen knap deur de wereld wil kommen, wat heur dan ook tot nog toe biester good elukt is.

A'j noe veur de deure stoat, met 't gezichte noa Dorth op an, en iej kiekt steil noa den hook van 't dak, dan kù'j doar en old uuthangbord zeen hangen, dat van iezer en geen klein betjen verroest is, en dat biej harde wind ongemakkelik piepen en krassen kan, nog vùlle slimmer, as een dreug kruwagensrad.

Dat uuthangbord hef der al zoo lange ehangen, da'j der hoaste geen uuthangbord mmer uut zeen kùnt, en a'j neet bèter wisten zo'j makkelik kùnnen denken, dat 't en plaate old iezer was, zonder wat anders. Moar a'j heel scharp tookiekt, kom iej tot en ander risseltoat, en dan begriep iej, dat an dat plaatie-

zer de harbarge zien naame hef te danken; want dan vin iej der dree veugel op, dat kieften mot verbeelden, alschoon dat ze en bedroofd klein betjen op kieften liekt, moar vùlle meer op tuterings, dee de geeuwhonger hebt of op leeuweriks, dee slim kolde hebt evat en noe op 't punt stoat van te proesten.

Albeneur, van spotten en belachelik maken hol ik noe eigelik niks neet, en 'k wol alleene moar zeggen, dat 't geen kwoad kon, as Gerritjenmeuje der is en cent of wat an spedeeren wol, um 't olde uuthangbord is en betjen op te loaten knappen en der dree bètere kieften op leet schilderen; want dee der noe op stoat te gapen, dat bint groote klungels, en da's meer as treurig, wi'k moar zeggen.

In de buurte hold ze elk joar nog karmse, net zoo good, as in Gosselt en in Epse en òveral; moar der bin neet stik zoo vùlle kroamen en drèischuutjes en kiekspullen en zuk gedoo. 'k Zal oe heel kot vertellen, wat der dan is.

Den eersten Woenseldag in Augustus is 't karmse in Epse, en as 't dan Zundag is, dus veer dage der noa, dan is 't Kievietse karmse, en dan steet der en drèischuutjen van Giekengak of van en ander veur 't huus van Lodewiek Metienis, en doar kot biej twee of manges wel dree kroamen. En biej De Dree Kieften steet nog is weer een kroame, en veur 't òverige hè'j der 't heufd van Jut, woa'j met en hamer op meugt sloan veur en paar onneuzele centen, en kerels met drilborden, woa'j onder de zeuven of bòven de twaalf mot smieten, um wat te winnen; of woar ze met drèierieje ummegoat, um oe de pottemenee te lichten.

Janever kù'j der koopen, zoo vùlle a'j moar hebben wilt, biej De Dree Kieften en biej Lodewiek Metienis in 't Rooje Harte; want Lodewiek hùld der biej zien kleermakerieje ook nog en harbarge op noa. Verders loopt der dan hier en doar wieve met planeetjes, woa'j op lèzen kùnt, da'j geweldig rieke en arg gelukkig zùlt wodden, en dat 't Lot oe uut epikt hef,

um oe bòven alle starvelings te zetten, en da'j in de Steenbok of in de Scharpejoen stoat, alles veur éénen cent. En breefkes met mooie leedjes der op ku'j der ook kriegen, en de vrouwleu, dee ze verkoopt, zingt oe oe "nieuw lied op en aangename wijs" veur, dat oe heuren en zeen vergeet, zoo mooi en zoo dudelik.

's Noamiddagens, zoo tegen en uur of veere, vieve, as 't melken of beestevoeren gedoan, of de middagsloap veurbiej is, kump 't jonge volk zoo langzaam anzetten, en de olden, dee ook nog wel geerne karmse holdt, sloft ook al zo zeutjes an der noa too. En dan begint de pret: Kookesloan, dat oe de hande der zeer van doot, en kookehakken met de biele op 't groote blok, en sukelaatjes tikken, net in dree stukken, anders he'j 't verspùld.

Vogelscheeten, zooals in Gosselt en in Epse, doar doot ze biej De Dree Kieften neet an. En keer hebt ze 't wel is perbeerd; moar 't beveel niks, en noe geet 't der ook èven good umme.

Moar dansen, 's oavends biej Lodewiek en biej Gerritjenmeuje, dansen, dat oe 't zweet langs de neuze lùp en da'j hoaste kramp in de beene kriegt van 't harde trappen, um in de moate te blieven, dat kùnt ze nargens bèter, as op Kievietse karmse. Dansen kùnt ze der groot en klein, duutse polka, schotse dree, karree, net van alles. Met wals en kedrille en zulk gesnor holdt ze zich weinig op; doar kù'j neet hard genog biej stampen, zee? En as dan de jongs kloare of brandewien met suker drinkt, en de vrouwleu karresou en annies met suker, dan is 't heele spul in odder, en dan hebt ze allemoale schik van woar bi'j miej.

Noe, zoo'n enkele moal in 't heele joar meugt de leu ook wel is en betjen plezier hebben, ducht miej. En mense is ummes toch ook neet alleene in de wereld, um te warken, loa'k moar zeggen. Moar dat 't der op zoo'n Kievietse karmse manges wel is arg schouw heer geet, zoo as ze miej wel is hebt

willen wiesmaken, da's gladweg en preùtjen, en dat wee'k eigens vùlle bèter, dat doo'k.

De leukes bint der vroolik en opgeruumd onder mekaare, da's woar, en ze drinkt der wel is een paar glèskes janever meer, as ze eigelik liejen kùnt: da's ook woar; moar dat der op Kievietse karmse altied en heele zooi de kaste invleegt veur 't vechten da's neet woar, en dat de jongs an de Kieviet vùlle ruzieachtiger bint as anderweggens, da's finoal en preùtjen.

Iej kùnt lichte noagoan, dat de jongeleu al en heelen tied in 't veuren heur centen biej mekaare hold, um op de karmse neet met en leùge pottemenee te stoan; want da's joa 't akeligste, wa'j met meugelikheid hebben kùnt. En en paar wekke veur de tied begint ze ook al is en betjen rond te zeene noa en kennisse, woar ze dan met zùlt karmse holden; want ze doot doar neet as in de stad, woar ze mekaare moar efkes ankiekt, um vief menuten later al en pùtjen te dansen of langs de weg te spanseeren.

Noe kan 't natuurlik wel is gebeuren, dat twee of dree van dee boerenjongs biej ongeluk ammoale en good eugsken op 't eigenste deerntjen hebt.

En in zoo'n geval he'j gewoonlik de poppen lillik an 't dansen. Dan begint ze mekaare schèl an te kieken, zoere gezichten te trekken, eindelik te vleuken en te dommeneeren, en op 't leste, joa, dan kriegt ze mekaare wel is zoo hen en weer biej de ooren of slùt den eenend den anderen en stuk of wat blauwe oogen en en paar kapotte ribben; moar anders, nee, zoo arg vechterig bint ze der neet uut evallen, lange neet!

Enz.....

NAMEN VAN WEGEN (7)

Nijenbeeksepad

Het Nijenbeeksepad ligt tussen de Hoofdstraat in de kom van Gorssel en de Domineesteeg. De laatste weg vormt ten westen van Gorssel een verbinding tussen de Ravensweerdsweg en de Gorsselse Enkweg.

Voor velen in Gorssel is de herkomst van de naam nog wel bekend. Maar door verandering van het wegenpatroon in de Gorsselse Enk als gevolg van een ruilverkaveling in het begin van de jaren zestig zullen bewoners van het dorp, die zich hier in latere jaren hebben gevestigd, meer moeite hebben met deze naamgeving. Want het verband met slot Nijenbeek, aan de overkant van de IJssel gelegen, lijkt wat ver gezocht. Toch is dit verband er wel degelijk, al is het huidige tracé wel heel anders dan in vroeger jaren. Het pad was toen een voetpad naar de IJssel, alwaar met een voetveerpont de overkant kon worden bereikt. Hier kon men dan de weg vervolgen naar slot Nijenbeek en Voorst.

Een bij dit artikel geplaatste afdruk van een kadastrale kaart uit 1924 geeft de toenmalige route aan. Als U dit kaartje bekijkt kunt U zien dat het pad vanaf de IJssel naar Gorssel de Domineesteeg kruist op een andere plaats waar het pad, vanaf de Hoofdstraat bezien, thans op de Domineesteeg uitkomt. Het pad maakt later een bocht in noord-oostelijke richting, kruist de toenmalige Enkweg en komt uit op het toenmalig Kerkepad. Dit laatste pad vormde in deze jaren een verbinding tussen de huidige Gorsselse Enkweg en de kerk. De rechtstreekse aansluiting op de Hoofdstraat komt op deze kaart nog niet voor.

Wel komt deze voor op een topografische kaart van een verkenning, gehouden in 1929. Niet als

SECTIE E
Gewijzigd
supplement
Gewijzigd
supplement
supplement
Gewijzigd
Gewijzigd
supplement
Roland
Greene
de Beldmon
Vlaphekken
Pronkkate
Rijns
de Roskam
Hoedbrem
Hekkerk
Bosloo
Brandwolk
Schotlerie
Smit
Pastorie
Hoeve
Smeerling
Kerkweg
Kerkepad
Dijkweg
Dijkweg
Wal
Hof
Molenweg
Molenweg
Molenweg

voetpad maar als zandweg tot de Enkweg.

Bij raadsbesluit van 18 augustus 1936 vond officiële naamgeving plaats door de gemeente. De rondweg om Gorssel deed aan het eind van de jaren dertig het Kerkepad verdwijnen. Bij de ruilverkaveling in het begin van de jaren zestig werd het wegenpatroon in de Gorsselse Enk helemaal herzien. Het voetpad verdween en het eerste gedeelte zandweg, vanaf Gorssel gerekend, werd doorgetrokken van de huidige Prinsenstraat (vroeger Enkweg) tot de Domineesteeg. De gemeente nam in eigendom en beheer over de te verharden Eekweg (waarin opgenomen een gedeelte van het te verharden Nijenbeeksepad) en het verbeterde onverharde Nijenbeeksepad.

Keren we terug naar de oorspronkelijke route. In de kadastrale registers van 1924 wordt het voetpad volledig beschreven. Het begin en het eind van de omschrijving luidt als volgt:

no. 70 voetpad 2959 meter.
Van de rivier den IJssel op perceel sectie E nr 2037 eerst in oostelijke richting tot de weg, genoemd onder no. 7 ligger B..... enz..... verder gaand tot uiteindelijk in noord-oostelijke richting tot de weg genoemd onder no. 130 ligger B (Kerkepad).

Naast vermelding van alle percelen waarover het voetpad liep werden ook de onderhoudsplichtigen vermeld. Dat waren:

de eigenaren van de percelen waarover het voetpad loopt en wel ieder voor het gedeelte op zijn perceel gelegen. De eigenaar van perceel E no. 1309 tevens voor de afsluitboom en draaihek en van perceel E no. 1105 voor de vonder.

Werd er veel van dit voetpad door de landerijen gebruik gemaakt? Toch wel zeggen de

heren J. Tuitert en G.J. Bruggeman te Gorssel. De heer Tuitert heeft als timmerman valhekjes gemaakt tussen verschillende percelen land om te voorkomen dat vee uit de weiden zou geraken wanneer men een hek open zou laten. Dit was voor rekening van de vereniging voor vreemdelingenverkeer, vanwege het toeristisch gebruik. De eigenaren van de percelen zullen dit gebruik vermoedelijk minder op prijs gesteld hebben en wilden zeker niet voor de aan deze hekjes verbonden kosten opdraaien.

De heer Tuitert heeft zelf als timmerman het postkantoor in Voorst mee helpen bouwen en ging toen lopende via dit pad binnendoor. Dat ging vlugger dan met de fiets over Zutphen.

De heer Bruggeman was veerman en heeft veel voetgangers, maar ook wel fietsers en zelfs huzaren van de ene naar de andere zijde overgebracht.

Des zondags werd veel van het pad gebruik gemaakt door wandelaars die slot Nijenbeek - dat toen nog te bezichtigen was - wilden bekijken. Ook de muziekvereniging maakte van het pad gebruik wanneer aan de overkant van de IJssel moest worden gespeeld.

In het vervolgverhaal dat wij hebben geplaatst over "te voet door de gemeente in 1912" kwam aan het eind een wandeling voor die in Gorssel begon bij de Houtwal. Met het daar aanwezige veer naar de overkant, wandelen naar slot Nijenbeek voor bezichtiging en daarna per veer van Bruggeman terug naar de Gorsselse kant. De terugtocht ging dan ook via het Nijenbeeksepad.

Over het gebruik van het voetveer in die dagen kan de heer Bruggeman veel vertellen. Zo mogelijk komen wij hierop in een volgend nummer terug. Als visser een veerbaas heeft de heer Bruggeman genoeg meegemaakt om er een apart verhaal aan te wijden.

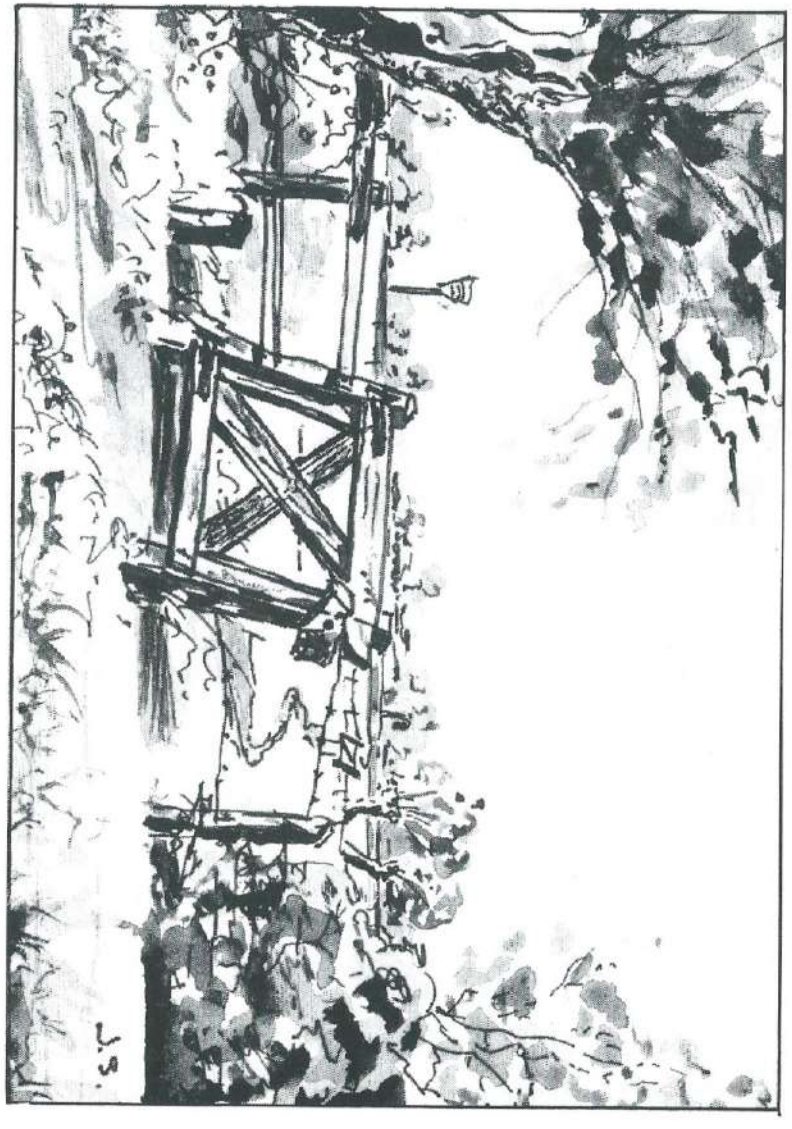

Voor onze vereniging tekende de heer J. Seebus dit nostalgische valhekje.

NERINGDOENDEN EN AMBACHTSLIEDEN IN 1811

Henk Rol

Elders in dit nummer vermeldde ik enkele gegevens betreffende het inwonertal van de Mairie Gorssel in 1811. De brief van Maire de Vuller d.d. 14 november 1811 was hiermede echter nog lang niet ten einde; de Prefect wilde ook opgave "van neringdoende lieden en fabrikanten en een opgave der ambagtslieden". Op gezag van de Maire kan ik U nu dus vertellen, dat er toen 39 neringdoenden in de gemeente waren:
3 broodbakkers: Arend Nikkels, Gerrit Kooyman en Hendrik van Gulik.
9 kooplieden in varkens, hout en zaad: Antony Cornegoor, Arend Brink, Hendrik Leunk, Arend Nikkels, Berend Janssen, Abraham Jan Markvoort, Albert Braakman, Derk Jan Schuitert en Willem Scheperboer.
3 molenaars: Abraham Jan Markvoort, Cornelis Bast en Aart Maarsen.
23 tappers: Jan Wolterink, Hendrik Ruiterkamp, Hendrik Beltman, Gerrit Jan Saleman, Arend Brink, Jan Willem ten Have, Derk Meylink, Egbert Peerdekamp, Harmanus Graauwert, Jan van der Mey, Teunis Pessink, Wessel Pelgrim, Gerrit Leugeman, Hendrik van Zeulekom, Egbert Janssen, Hendrik Dommerhold, Antony Dommerhold, Jan Roskam, Berend Veerman, Gerrit Roesink, Derk Jan Schuitert, Teunis Kieviet en Lambert Varenbrink.
1 "winkeldoende in koffy, thee enz.": Hendrik Pellenberg.
Vervolgens werden de volgende 43 ambachtslieden vermeld:
3 "dekkers van stroo en riet": Evert Spikvoort, Willem Hulshorst en Jan Berend Broekman.
9 "kledermakers": Hendrik Jan ten Have, Albertus Lub-

berdink, Gerrit Jan Klumpenhouwer, Gerrit Jan Nijkamp, Derk Kerkhof, Hendrik Pellenberg, Gerrit Straalman, Hendrik Struik en Jan Foks.
2"klompenmakers":Adriaan de Weerd en Jan Vervest.
5"schoenmakers": Antony Cornegoor, Peter Weultjies, Berend Janssen, Jan Brinkman en Fredrik Dorterkamp.
4 "smits": Harmen Derksen, Derk Meylink, Albert Braakman en Gradus Smit.
13 "timmerlieden die meteen het metselwerk exerceren": Adrianus Lijzen, Egbert Lijzen, Jannes Scholten, Jacobus Schulenburg, Hermanus Ooms, Harmen Lijzen, Arend Jan Termaat, Albert Krukkeland, Willem Krukkeland, Jan Roskam, Harmen Jan Klosters, Roelof Klein Klouwenberg en Lambert Varenbrink.
7 "wevers in linnen": Hendrik Ruiterkamp, Hendrik Jan Ruiterkamp, Willem Nijland, Harmen Nijland, Jannes Aaltink, Egbert Goorman en Harmen Nekkers.

De Maire besluit zijn brief met de mededeling, dat het hoofdbestaan van de inwoners toch is "het bedrijf van boerderie".

EEN ROMEINSE WEG BIJ 'T UTERINK?

H.J. Jansen

Van ons lid, de heer G. Brillenburg, kregen wij een interessante vraag over het zomerhuis 't Uterink (vroeger noemden wij dat het zomerhuis van dr. Bast), gelegen tegenover de woning van de heer E. Brummelman aan de Harfsensesteeg.

Het zomerhuis ligt in een mooi bos en grenst aan de boerderij 't Uterink van de familie Rood. In dit bosterrein vindt men een uitholling met aan beide zijden grote beukebomen. Deze uitholling zou een overblijfsel zijn van een Romeinse weg.

De vraag van de heer Brillenburg van wat is hiervan nog te achterhalen en wat is er van bekend is dus heel begrijpelijk. Hoewel zijn brief al aan hem is beantwoord hebben we gemeend dat de vraag interessant genoeg is om het antwoord hier te vermelden. Misschien komt de naam 't Uterink dan nog wel aan een andere verklaring dan ik er in dit artikel aan geef.

Natuurlijk zijn we op onderzoek uitgegaan en wel in de eerste plaats naar de bewuste Romeinse weg. Inderdaad is er vanaf de Harfsensesteeg een aanzet van een weg te zien met aan beide zijden oude beuken. Mogelijk is deze weg in de vorige eeuw aangelegd als "park-aanleg". De beuken zijn niet erg oud. Deze worden geschat tussen de 80 en 120 jaren.

De "weg" begint aan de Harfsensesteeg en gaat in noordelijke richting naar de Dortherdijk. Met een beetje fantasie zou deze een verbinding kunnen vormen met de Lindeboomweg en Scheuterdijk.

In zuidelijke richting zou er een verbinding geweest kunnen zijn met de Voortmansbrug. Jammer is echter dat er geen enkele aanwijzing is dat de Romei-

nen aan de oostzijde van de IJssel nederzettingen hebben gehad. We moeten aannemen dat dit niet het geval is geweest.

Er zijn wel verhalen in omloop over de Romeinen die de Vordensebeek hebben gebruikt om kasteel Vorden te stichten, maar ook hiervoor heeft men geen bewijs.

Aangenomen kan worden dat het land ten oosten van de IJssel in handen was van de Franken. Nadat dit volk wegtrok bij de grote volksverhuizingen in de vierde en vijfde eeuw werd de plaats ingenomen door de Saksers. Het gebied ten oosten van de IJssel was vrij ontoegankelijk, getuige ook de aanvallen van de Saksers in de jaren zeventig van de achtste eeuw op Deventer. Tot twee maal toe is de kerk, gebouwd door Lebuïnus, in brand gestoken. De kerk werd weer opgebouwd door Liafwin of Ludger, die de apostel der Saksers wordt genoemd. Deze Ludger bouwde de eerste kerk ten oosten van de IJssel en wel bij Wichmond.

We vroegen ons af hoe het verhaal van de Romeinse weg in de wereld kon komen, doch het antwoord blijven we schuldig. Mogelijk kan het in verband worden gebracht met een opgraving, die in 1833 plaats vond ongeveer 500 meter ten noorden van 't Uterink tussen de Scheuterdijk en de Lindeboomweg bij erve Springop.

Prof.dr. Reuvens uit Leiden deed hier een grafheuvel onderzoek in de z.g.n. Witte Wievenbulten. Hier bleek een graf voor te komen uit de IJzertijd, de tijd omstreeks de jaartelling. Behalve urnen vond hij ondermeer een Romeinse munt van keizer Trajanus (97-117 n. Chr.). Die ene munt zegt nog

niets over de Romeinen die dan hier zouden zijn geweest. Maar wel over de handel hiermee. Men kende waarde toe aan zo'n munt, anders was deze zeker niet als grafgift meegegeven aan de dode. Iemand met veel fantasie kan gedacht hebben aan de Romein, die hier zijn munt zou hebben verloren.... Meer valt er over de Romeinen niet te zeggen.

Verder hebben we gekeken in oude kadasterkaarten uit 1832, om na te gaan of er hier toen al een weg bestond. De kadastrale omschrijving van dit perceel was: heide en tussen haakjes staat er achter vermeld: uitweg. Deze uitweg liep van de Harfsensesteeg naar de Dortherdijk. Een stafkaart uit 1848, herzien in 1908 - 1912, geeft verschillende paden aan in dit gebied. Er liep een pad in noord-oostelijke richting van de Reeverdijk, uitkomende bij de Plantage (van Zeijts). Het gebied stond op naam van Jacob van Voorst, predikant te Amsterdam. Ook de boerderij 't Uterink stond op diens naam. Hij bezat daar praktisch aaneensluitend 18.74.70 ha.

Bij ons onderzoek hebben we verder aandacht geschonken aan de naam 't Uterink. In 1401 was de naam Uterdinck, in 1646 Uyterink, in 1734 Uterink. Het zou wel eens een Uter-enk kunnen zijn van oudsher, of wel buiten de enk gelegen. Aangenomen wordt dat de boerderijen Teenk, Schurink en Huurnink op het einde van de enk liggen, dus 't Uterink zou er net buiten liggen.

In het Middelnederlands woordenboek staat: "Ute" als zelfstandignaamwoord en betekent: uiteinde. "Ute ende ute" = ten einde toe. De boerderij op het einde van de marke Eefde gelegen zou dus best Ute-enk geheten kunnen hebben. Maar dit is een veronderstelling van Uw voorzitter en hij is maar een leek op dit gebied. Wie beter weet schrijft ons maar een briefje.

LEZERS/LEDEN REAGEREN

Wegen en paden rond Harfsen

De heer H. Bouwman, oud-inwoner van Harfsen maar nu woonachtig te Holten schrijft ons het volgende:

Is het jullie bekend dat vroeger een kerkepad heeft gelopen, van de Reeverweg bij de dorsmolenkeet op de hoek van het bos, waar nu een witte villa staat, door de bossen tot Antoon Enderink, alwaar dit pad uitkwam op de weg naar Almen?

Verder was er een groot bos aan de Bielderweg, waar nu Enderink woont. Dat ging van de Bielderweg tot de Belterweg. Achteraan was nog een kleine wei, terwijl in het bos een tuinhuisje stond.
De Bielderweg volgende kwam men bij Kemmink. Rechts van de weg had men het Kemminksbos. Daar liep vroeger een pad door dat veel werd gebruikt.

Deze gegevens waren de redaktie van dit blad onbekend maar vele Harfsenaren zullen, als ze dit lezen, herinneren hoe mooi het vroeger toch ook was.
Wij danken de heer Bouwman voor zijn brief. Hopelijk zijn er meer lezers die ons herinneringen van vroeger over het beeld en het wel en wee van en in onze gemeente van dienst kunnen zijn. Voor reakties van harte aan bevolen.

EEN GEVELSTEEN

H.J. Jansen

Wie kan mij helpen....?

Vijftien à twintig jaar geleden had ik een gesprek met wijlen de heer Kobus in zijn boekhandel op de Nieuwstad te Zutphen. Het gesprek ging over de tuin e.d. en hij liet mij zijn stadstuin zien, waarin hij een zeer groot exemplaar van een bereklauw had gekweekt. Onder een van die planten lag een steen en toen ik het opschrift daarvan las, vertelde hij mij, dat deze steen 'n vondst was van zijn zoon, die haar gevonden zou hebben in Gorssel. Aangezien het mij bekend was dat hij na zijn pensionering zou gaan verhuizen naar Gorssel, zei ik: "Als je verhuist naar Gorssel, laat die steen dan daar niet liggen, wan die hoort in Gorssel thuis." Hij beloofde mij de steen naar Gorssel terug te brengen.
En zo gebeurde het dat ik op een avond toen ik thuis kwam de steen op mijn stoep vond bij de voordeur met de hartelijke groeten van de heer Kobus. Met veel moeite heb ik de steen verplaatst in mijn tuin, maar daar hoort die ook niet te liggen. Wat ga je in zo'n geval doen, natuurlijk proberen te achterhalen waar die steen wel thuis hoort. In onze gemeente hebben we twee boerderijen met de naam "De Prins" maar daar kon de steen niet vandaan komen. Ook de Prinsenstraat te Gorssel bood geen uitkomst en teneinde raad heb ik toen de heer Kobus gevraagd of hij de herkomst ook nader kon aanduiden. Hij wist echter ook geen oplossing, want het kon ook wel Warnsveld zijn of Vorden, de juiste plaats van herkomst kon hij mij ook niet zeggen.
Ons gmeente-archief bood eveneens geen uitkomst en de archivaris, de heer Eeftink, heeft ook

nog eens gekeken in Warnsveld of Vorden, maar zonder resultaat.

Ondertussen ligt de steen jaar in, jaar uit in mijn tuin en bezoekers menen dat er een of ander schat onder begraven ligt. De laatste stroohalm waaraan ik mij wil vastklampen is ons eigen "Markenboek". Lezers van ons tijdschrift weten misschien wel waar de steen thuis behoort en kunnen mij informeren over de herkomst en met welk gebouw we hier te maken hebben. Ik heb dus zo goed en zo kwaad het ging een tekening gemaakt van de steen en van het opschrift.

Elke aanwijzing, hoe klein ook, is van harte welkom. Ik hoop dat ik een volgende keer kan meedelen hoe deze zoekaktie is afgelopen. Mijn telefoonnummer is 05750-40785.

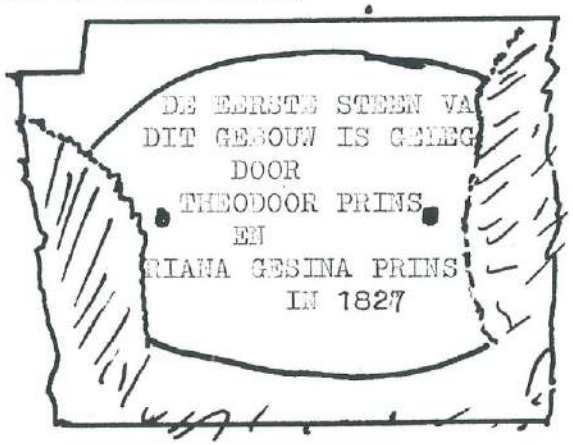

Zo ziet de steen er ongeveer uit en de maten zijn ongeveer 65 bij 65 cm.
Bij "Theodoor" zitten twee bevestigingsgaten (?) die ongeveer 40 cm uit elkaar zitten.
De steen is niet helemaal gaaf meer, vandaar dat er letters zijn weggevallen.
Wie helpt mij aan het adres van dit gebouw dat misschien allang niet meer bestaat (?).

Leden: J.P. Dijksman, Blauwedijk 10, Almen
J.H. Goorman, Joppelaan 81, Joppe
A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
W. v.d. Kamp, Lochemseweg 38, Epse
Mw. J.W. Lubberding-Braakman, Broekstraat 2, Harfsen
J. Nijenhuis, Zutphenseweg 164, Eefde
J. Pasman, Heideweg 14, Harfsen
A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, Gorssel
J. Eefting, archivaris gemeentehuis Gorssel

Redactiecommissie:
Voorzitter: A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
Leden : N. Kuik, het Wilgert 8, Epse
H. Meedendorp, Elfuursweg 22, Gorssel

De vereniging kent leden en begunstigers.
De statuten en het register van leden en begunstigers liggen ter inzage bij de secretaris.
Het lidmaatschap bedraagt f. 25,- per jaar per gezin. Aanmelding voor het lidmaatschap kan geschieden bij de secretaris. Een lid kan zijn lidmaatschap eventueel opzeggen aan het einde van het verenigingsjaar met een opzegtermijn van 4 weken. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari - 31 december.
Betaling van lidmaatschapsgeld of giften van begunstigers kan geschieden op de rekening van de vereniging nr. 3014.05.611 bij de Rabobank Almen, of op de postrekening van deze bank nr. 874220.
Ons Markenboek wordt kosteloos aan leden en begunstigers toegezonden. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij de secretaris à f. 10,- per nummer.
Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de voorzitter van de redactiecommissie.
Gelieve bijdragen aan Ons Markenboek te zenden aan een der leden van de redactiecommissie.
Getracht zal worden Ons Markenboek 4 x per jaar te doen verschijnen.